

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ภาคเกษตรกรรม นับเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นทั้งแหล่งผลิตพืชผลเพื่อการบริโภคภายในและ เป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้หลักให้กับประเทศ เป็นแหล่งป้อนวัตถุดิบและแรงงานสำหรับภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเพิ่มการสะสมทุนและเป็นตลาดสินค้าภายในประเทศที่สำคัญอีกด้วย ในช่วงระยะเวลาก่อนที่จะมีการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่เกิดจากภาคเกษตรกรรมคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 33.8 ในขณะที่สัดส่วนสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรในมูลค่าส่งออกเป็นร้อยละ 8๘.๘ และสัดส่วนการจ้างงานในสาขาเกษตรมีถึงร้อยละ 82.2 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2534)

อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์การพัฒนาประเทศไทยในช่วงระยะเวลาสามทศวรรษที่ผ่านมา ก็ได้ยังผลให้สัดส่วนผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรลดลงโดยลำดับ ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและบริการได้ขยายตัวสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 นั้น สัดส่วนสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรส่งออกลดลงเหลือร้อยละ 22.6 สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติสาขาเกษตรลดลงเหลือร้อยละ 14.4 ในขณะที่ความสำคัญในแง่ของสัดส่วนการจ้างงานในสาขาเกษตรยังคงมีสูงถึงร้อยละ 65.9 ของการจ้างงานทั้งประเทศในปี 2533 นอกจากนี้ประชากรของประเทศที่อยู่ในภาคการเกษตรก็ยังคงมีสัดส่วนถึงร้อยละ 63.35 ของประชากรทั้งประเทศ และมีจำนวนครัวเรือนที่เป็นครัวเรือนเกษตรร้อยละ 54.54 ของครัวเรือนทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2532) การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา แม้พิจารณาในภาพรวมจะเห็นว่าเศรษฐกิจไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 นั้น มีอัตรา การเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 10.5 ต่อปี

ตาราง 1.1 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจภาคการเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	2503	2513	2523	2533
สัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ				
สาขาการเกษตร	33.8	27.0	20.6	14.4
สัดส่วนของสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร				
ในมูลค่าการส่งออก	80.0	67.0	54.0	22.6
สัดส่วนการจ้างงานในสาขาเกษตร	80.2	79.3	70.0	65.9

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ฐานะการเงินการคลังของประเทศมีเสถียรภาพ ประชาชนมีรายได้ และ มีการจ้างงานสูงขึ้น แต่การพัฒนาดังกล่าวก็ได้ก่อให้เกิดความไม่สมดุลอยู่หลายด้าน ซึ่งนอกจากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อมแล้ว ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มครัวเรือนระดับต่าง ๆ และระหว่างภาคเมืองกับภาคชนบทก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข ช่องว่างที่นับวันจะมีมากขึ้น กลุ่มอาชีพเกษตรกรยังคงเป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุดและยากจนที่สุดของประเทศในปัจจุบัน ซึ่งมีสถานภาพทางเศรษฐกิจด้อยกว่ากลุ่มผู้ใช้แรงงานและกลุ่มข้าราชการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535) ดังนั้น ปัญหาความยากจนของประชาชนในภาคการเกษตร จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา อันจะนำไปสู่ความด้อยประสิทธิภาพในการออมของครัวเรือนเกษตรกร และการขาดแคลนเงินทุนเพื่อการผลิตของเกษตรกร ซึ่งจะยังผลให้เกษตรกรไม่สามารถปรับปรุงเทคโนโลยีทางการผลิต การจัดหาเครื่องมือเครื่องมือทางการเกษตรที่ทันสมัย พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ตลอดจนปัจจัยการผลิตชนิดอื่น ๆ เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของตนให้ดีขึ้นได้อย่างเพียงพอ การขาดแคลนเงินทุนดังกล่าวนี้ทำให้เกษตรกรจำต้องหาทางออกโดยการกู้หนี้ยืมสิน

จากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ทั้งจากแหล่งเงินทุนในระบบ และนอกระบบเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตและการบริโภคในครัวเรือน แม้ว่าในบางครั้ง เกษตรกรจะถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนเงินกู้นอกระบบที่ปล่อยเงินกู้อัตราดอกเบี้ยสูงมาก เช่นจากงานวิจัยของ วันรักษ์ มิ่งมณีนาถิน (2530) ได้ชี้ให้เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยของแหล่งเงินทุนนอกระบบเฉลี่ยร้อยละ 36 ถึง 60 ซึ่งสูงกว่าดอกเบี้ยจากแหล่งเงินทุนในระบบ 3-6 เท่าตัวนอกจากนี้ตามข้อมูลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2531 ได้ทำการสำรวจภาวะหนี้สินของเกษตรกรและปรากฏผลว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้นอกระบบในระยะเวลาดังกล่าวสูงถึงเฉลี่ยร้อยละ 39.16 ซึ่งสูงมากกว่าแหล่งเงินทุนในระบบประมาณ 3 เท่าตัว ปัญหาดังกล่าวนี้ได้ทำให้เกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรที่ยากจนไม่สามารถจัดหาเงินทุนมาปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของตนเองให้ดีขึ้นได้

ในส่วนของการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนเพื่อการเกษตรของเกษตรกร และการลดบทบาทของแหล่งเงินทุนนอกระบบนั้น นับได้ว่าเป็นนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐบาลทุกสมัย ในปี 2518 รัฐบาลโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ได้กำหนดเป้าหมายปริมาณสินเชื่อเพื่อการเกษตรขึ้นให้ธนาคารพาณิชย์ได้ถือปฏิบัติในการปล่อยกู้แก่เกษตรกรเป็นปี ๆ ไป โดยให้ดำเนินการปล่อยสินเชื่อในสองลักษณะคือ ให้กู้แก่เกษตรกรโดยตรง และ การนำฝากที่ ชกส. เพื่อให้เกษตรกรกู้ต่อ นอกจากนั้นตั้งแต่ปี 2519 เป็นต้นมา ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตั้งเป้าหมายสินเชื่อเพื่อการเกษตรให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในการปล่อยกู้ โดยพิจารณากำหนดเป็นสัดส่วนของยอดเงินฝากเมื่อสิ้นปีที่ผ่านมาเป็นเกณฑ์ เริ่มจากร้อยละ 7 ในปี 2519 ร้อยละ 9 ในปี 2520 พอถึงปี 2521 ได้กำหนดให้เพิ่มอีกร้อยละ 2 สำหรับสินเชื่อเพื่อธุรกิจการเกษตร ตั้งแต่ปี 2522 ถึงปี 2529 ได้กำหนดให้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13 ของยอดเงินฝากเมื่อสิ้นปีที่ผ่านมา โดยให้ร้อยละ 11 เป็นสินเชื่อแก่เกษตรกรโดยตรง และอีกร้อยละ 2 เป็นสินเชื่อสำหรับธุรกิจการเกษตร ในปี 2530 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้พิจารณาทบทวนเป้าหมายสินเชื่อเกษตรใหม่ด้วยการเพิ่มสัดส่วนสินเชื่อภาคบังคับจากร้อยละ 13 เป็นร้อยละ 20 ของยอดเงินฝากเมื่อสิ้นปีที่แล้ว โดยมีการเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า "สินเชื่อสู่ชนบท" โดยให้ธนาคารพาณิชย์ในสาขาอำเภอรอบนอกปล่อยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 14 ในสินเชื่อที่ให้แก่เกษตรกรโดยตรงรวมกับสินเชื่อที่ให้แก่อุตสาหกรรมขนาดย่อม และ ที่เหลืออีกร้อยละ 6 เป็นสินเชื่อแก่ธุรกิจการเกษตร

นอกจากรัฐบาลโดยธนาคารแห่งประเทศไทย จะได้แก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนของเกษตรกรโดยการวางหลักเกณฑ์ให้ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ปล่อยสินเชื่อออกสู่ชนบทตามสัดส่วนที่กำหนดซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐก็นับได้ว่าเป็นสถาบันสินเชื่อการเกษตรที่สำคัญที่สุดในการอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรโดยตรง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อส่งเสริมอาชีพหรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ในรอบปีบัญชี 2530 ธกส. ได้ปล่อยสินเชื่อแก่ลูกค้าที่เป็นเกษตรกรทั้งสิ้นจำนวน 2.48 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 49 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดของประเทศ เป็นจำนวนเงินกู้ทั้งหมดเท่ากับ 21,795 ล้านบาท (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2530)

ตามนโยบายการปล่อยเงินกู้เพื่อการเกษตรของรัฐบาลนั้น วัตถุประสงค์หลักของสินเชื่อดังกล่าวก็คือ การที่รัฐบาลต้องการใช้สินเชื่อการเกษตรเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนของเกษตรกร และให้มีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิตส่วนรวม ให้มีการกระจายการผลิตพืชผลต่าง ๆ มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ขยายตลาดเงินในระบบ ลดอัตราดอกเบี้ยของตลาดเงินนอกระบบ ตลอดจน การปรับโครงสร้างการผลิต และ ปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรโดยทั่วไปให้ดีขึ้น (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2530)

อย่างไรก็ตาม จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาแล้วยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการซึ่งทำให้การอำนวยความสะดวกไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร สินเชื่อการเกษตรในระบบสามารถทดแทนสินเชื่อนอกระบบได้แต่ไม่สมบูรณ์เพราะว่าได้มีเกษตรกรและพ่อค้าจำนวนหนึ่งสามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินในระบบแล้วนำมาปล่อยกู้ต่อเพื่อแสวงหากำไรจากส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2530) ในส่วนของธนาคารพาณิชย์นั้น จุดหมายในการปล่อยสินเชื่อเพื่อการเกษตรในข้อที่ว่า เพื่อป้องกันมิให้เกษตรกรสร้างหนี้สินเกินกำลังและต้องการ ให้เกษตรกรโดยทั่วไปได้รับสินเชื่ออย่างเพียงพอและทั่วถึง นับว่าประสบความสำเร็จความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยได้รับสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์น้อยมาก เกษตรกรที่ได้รับสินเชื่อส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะดีมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน (เพลินพิศ สัตย์สงวน, 2530) นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ยังได้ชี้ให้เห็นว่าในรอบสิบปีที่ผ่านมาเกษตรกรรายใหญ่ที่มีฐานะดีเท่านั้นที่สามารถปรับปรุงเทคนิคทางการผลิตของตนให้ดีขึ้นได้ อันมีสาเหตุเนื่องมาจาก

ธนาคารพาณิชย์มีพฤติกรรมในการปล่อยสินเชื่อการเกษตรแบบปันส่วน (ration) สินเชื่อ โดยสินเชื่อการเกษตรส่วนใหญ่จะไปกระจุกตัวอยู่ที่คนกลุ่มเดียวคือ เกษตรกรหรือนิติบุคคลที่มีฐานะดี มีหลักประกัน และโอกาสทางการลงทุน (investment opportunity) สูง

ในด้านปัญหาการปล่อยสินเชื่อของ ชกส. นั้น วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ (2530) ได้ศึกษาบทบาทของ ชกส. กับการดำเนินงานสินเชื่อเพื่อการเกษตร และได้ชี้ให้เห็นว่า ชกส. มีพฤติกรรมการปล่อยสินเชื่อแบบปันส่วนสินเชื่อเช่นกัน ทำให้สินเชื่อส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของเกษตรกรที่มีฐานะดี และ ปานกลาง ส่วนเกษตรกรขนาดเล็กและมีฐานะยากจนส่วนหนึ่งไม่ได้รับสินเชื่อ นอกจากนี้ ยังเป็นการจัดสรรสินเชื่อระยะสั้นมากกว่าระยะปานกลางและระยะยาว ซึ่งหากพิจารณาตัวเลขในปี 2528 นั้นในจำนวนยอดการปล่อยกู้ของ ชกส. ทั้งหมด 14,143 ล้านบาทเป็นสินเชื่อระยะสั้นร้อยละ 77.3 ระยะปานกลางร้อยละ 8.6 และระยะยาวร้อยละ 14.0 ในปี 2532 ในจำนวนยอดเงินกู้ทั้งสิ้น 28,013 ล้านบาท เป็นสินเชื่อระยะสั้นซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 79.6 สินเชื่อระยะปานกลางลดลงเหลือร้อยละ 4.2 ในขณะที่สินเชื่อระยะยาวเพิ่มเป็นร้อยละ 16.2

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เห็นข้อเท็จจริงของการไม่ประสบความสำเร็จของรัฐบาลเท่าที่ควรในการใช้สินเชื่อการเกษตรเป็นกลไกในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต และการกระจายการผลิตพืชต่าง ๆ โดยเฉพาะเกษตรกรที่ขาดหลักประกัน ซึ่งนอกจากจะไม่ได้รับเงินกู้อย่างเพียงพอ และยังมีระยะเวลาการกู้ยืมที่ไม่เอื้ออำนวยอย่างเพียงพอ ทำให้เกษตรกรกลุ่มนี้ขาดโอกาสในการปรับระบบการผลิตและกระจายการผลิตพืชผลของตนเองได้ ทำให้ผลในภาพรวมคือ ร้อยละ 62 ของที่ดินทางการเกษตรได้ใช้ไปในการผลิตสินค้าเกษตรหลักๆ เพียง 5 ชนิด อันได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และอ้อย เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชเพียงชนิดเดียว การจะเพิ่มรายได้ก็ต้องใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น และหลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวแล้ว เกษตรกรไม่มีทางเลือกทางการเกษตรอื่น ๆ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2534)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ได้วางแนวทางในการพัฒนาการเกษตรไว้หลายแนวทาง โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นการแก้ปัญหาด้านสินเชื่อการเกษตรนั้น ได้ขยายบทบาทสินเชื่อการเกษตร และส่งเสริมการดำเนินธุรกิจแบบตลาดข้อตกลงโดยมีมาตรการต่าง ๆ

ตาราง 1.2 สินเชื่อการเกษตรของ ธกส.

(จำนวน: ล้านบาท)

ปีบัญชี	ระยะสั้น		ระยะปานกลาง		ระยะยาว		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2528	10,936	77.3	1,222	8.6	1,985	14.0	14,143	100
2530	15,764	88.3	4	0.0	2,085	11.7	17,853	100
2532	22,292	79.6	1,189	4.2	4,532	16.2	28,013	100

ที่มา : ธกส.

เช่น การเพิ่มเงินทุนให้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรให้เพียงพอในการปล่อยสินเชื่อทั้งระยะสั้นและระยะยาวแก่เกษตรกรเพื่อปรับโครงสร้างการผลิตและการทำกิจกรรมของภาคเกษตรโดยเฉพาะแก่เกษตรกรรายย่อย สนับสนุนให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อให้สามารถขยายบทบาทการดำเนินงานสินเชื่อให้ครอบคลุมถึงกิจกรรมนอกการเกษตรแก่เกษตรกรรายย่อยให้กว้างขวางและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการตั้งกองทุนประกันสินเชื่อเพื่อการเกษตร เพื่อลดความเสี่ยงและจูงใจให้สถาบันการเงินเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย ให้ได้รับสินเชื่อจากแหล่งสถาบันการเงินและเพิ่มสัดส่วนการปล่อยสินเชื่อระยะปานกลางและระยะยาวให้มากขึ้น สนับสนุนให้ธุรกิจการเกษตรโดยรัฐบาลเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มธุรกิจการเกษตรให้มีโอกาสทำธุรกิจแบบตลาดข้อตกลง และร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมการเกษตรทั้งทางด้านการขยายธุรกิจและประเภทสินค้าให้มากขึ้นยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เป็นการดูแลสัญญา ข้อตกลงระหว่างสถาบันเกษตรกรและนักธุรกิจให้มีความรัดกุมและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ในส่วนของ การปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรนั้น เน้นการปรับโครงสร้างทางการเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และความต้องการของตลาดด้วยการปรับปรุงระบบการเพาะปลูกและระบบไร่นาให้เป็นแบบผสมผสานมากขึ้น ให้สาขาประมง ปศุสัตว์ และปศุเศรษฐกิจ

เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการเกษตรมากยิ่งขึ้น โดยมีมาตรการคือ การปรับระบบส่งเสริมการเกษตรของราชการจากเดิมที่เน้นการส่งเสริมเป็นรายสินค้าไปสู่การสนับสนุน และ แนะนำให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตในไร่นาได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น โดยรัฐให้บริการและสนับสนุนด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรตามควรแก่กรณี

นอกจากแนวทางและมาตรการ ในการแก้ปัญหาทางด้านการเกษตรที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นั้น มาตรการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมและมีความสำคัญในช่วงปัจจุบันนี้ยังได้แก่ การปฏิบัติงานสินเชื่อภายใต้แผนฟื้นฟูการเกษตร ซึ่งเป็นการดำเนินงานระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับ ธกส. ตามบันทึกข้อตกลงฉบับลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2534 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2535) เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาที่ผ่านมา โดยเฉพาะปัญหาเงินทุนที่เกษตรกรรายย่อยและยากจน ไม่มีโอกาสได้รับสินเชื่อระยะปานกลางและระยะยาว เพื่อใช้ในการปรับปรุงระบบการผลิตของตนเอง ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจึงได้ร่วมมือกับ ธกส. ในการที่จะขยายสินเชื่อระยะปานกลางและระยะยาวแก่เกษตรกรในพื้นที่เร่งรัดอันดับหนึ่งใน 42 จังหวัด 120 อำเภอ ในช่วงปี 2535-2539 ภายใต้แผนฟื้นฟูการเกษตร ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบในหลักการไว้เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2534 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะนำเงินซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติงบประมาณจำนวน 2,000 ล้านบาท จากกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ไปฝากไว้ที่ ธกส. ในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และใช้เงินจำนวนนี้พร้อมทั้งดอกเบี้ยให้เกษตรกรกู้เพื่อฟื้นฟูการเกษตร ตามระบบสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร โดยผ่าน ธกส. ในพื้นที่

ลักษณะสำคัญของสินเชื่อตามแผนฟื้นฟูการเกษตร ซึ่งจะเอื้ออำนวยอย่างมากต่อการปรับปรุงระบบการผลิตของเกษตรกรรายย่อย คือ ประการแรกการกู้เงินตามแผนฟื้นฟูการเกษตรมีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบกิจการเกษตรประเภทใหม่ ๆ ทดแทนการผลิตประเภทเดิมบางส่วนหรือทั้งหมด หรือเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการผลิตเดิมให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ประการที่สอง ในเรื่องระยะเวลาของการชำระคืนเงินกู้ยืม เงินกู้ระยะปานกลางให้ชำระคืนภายในเวลาไม่เกิน 3 ปี สำหรับเงินกู้ระยะยาวให้ชำระคืนให้เสร็จสิ้นตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 15 ปี ในกรณีที่เกษตรกรรายใดมีความจำเป็นต้องชำระคืนเงินกู้ยาวนานกว่า 15 ปี ให้ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการเป็นราย ๆ ไป แต่ในทุกกรณีจะอนุมัติให้ชำระคืนได้ไม่นานเกินกว่า 20 ปี นอก

จากนั้น ผู้อนุมัติเงินกู้จะกำหนดให้มีระยะเวลาที่ผู้กู้ยังไม่ต้องชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยหรือทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยรวมกันได้ตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 5 ปีแรก หากมีความจำเป็นจะให้ปลอดเงินต้นหรือดอกเบี้ยนานเกินกว่า 5 ปี ให้ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการเป็นราย ๆ ไป ประการที่สาม จำนวนเงินกู้ขั้นสูงกำหนดไว้ไม่เกินสามแสนบาทถ้วน หากมีเกษตรกรรายใดประสงค์ที่จะกู้เงินในจำนวนที่มากกว่านี้ ให้คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติเป็นราย ๆ ไป ประการที่สี่ ในเรื่องของหลักประกันเงินกู้นั้น ให้มีหลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ อสังหาริมทรัพย์ ค่าประกัน หรือเกษตรกรผู้อื่นซึ่งกู้เงินตามแผนฟื้นฟูการเกษตรอย่างน้อยสองคนผูกพันตนรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม หรือนำเอกสารสิทธิ์ในที่ดินซึ่งได้ออกให้โดยส่วนราชการเช่น สปก.

กรมประชาสัมพันธ์ กรมป่าไม้ กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น ให้ธนาคารยึดถือไว้ หรือในกรณีไม่มีหลักประกันดังกล่าวข้างต้นนั้น คณะกรรมการประสานแผนการผลิตระดับจังหวัดสามารถพิจารณาผ่อนผันเป็นราย ๆ ไป ตามที่เห็นสมควร ประการที่ห้า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามแผนฟื้นฟูการเกษตรนี้คิดในอัตราร้อยละ 9 ต่อปี

จะเห็นได้ว่า ทั้งระยะเวลาการชำระคืนและหลักประกันที่มีนั้น มีความยืดหยุ่นต่อเกษตรกรมากกว่าการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ หรือจากการกู้เงินเพื่อการเกษตรทั่ว ๆ ไป เอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ออกให้โดยส่วนราชการอื่นเช่น สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร(สปก.) หรือที่ออกโดยกรมป่าไม้ เป็นต้น นั้น โดยปกติแล้วธนาคารพาณิชย์จะไม่รับเป็นหลักประกันเงินกู้ เนื่องจากมีปัญหาในการขายทอดตลาด ที่ผ่านมากเกษตรกรที่มีที่ดินในลักษณะดังกล่าวจึงไม่อาจกู้เงินเพื่อการเกษตรได้ นอกจากนั้น อัตราดอกเบี้ยและวงเงินกู้ยืมก็นับได้ว่าเป็นจำนวนเงินที่ให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะนำมาปรับปรุงรูปแบบการผลิตเดิมให้มีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์ของแผนฟื้นฟูการเกษตรได้มากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงความเป็นมาของปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น แง่มุมความสนใจในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการพิจารณาเชื่อมโยงปัจจัยสินเชื่อการเกษตรซึ่งมีแนวโน้มที่จะตกถึงมือเกษตรกรรายย่อยอย่างทั่วถึงมากขึ้น ประกอบกับนโยบายการลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อการเกษตรลงอีกนั้น เข้ากับการกำหนดแผนการผลิตของเกษตรกรซึ่งได้มีการเน้นหนักในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 และแผนฟื้นฟูการเกษตร ทั้งนี้เพื่อพิจารณาว่าเมื่อมีการลดอัตราดอกเบี้ยและเพิ่มอุปทานสินเชื่อการเกษตรเข้าไปในฟาร์มเกษตรกรขนาดต่าง ๆ แล้วจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในแผนการ

ผลิต และผลตอบแทนของฟาร์มเกษตรกรนั้น ๆ อย่างไรก็ตามเมื่อกำหนดให้แผนการผลิตนั้นเป็นแผนที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดของทรัพยากรการผลิตที่ฟาร์มแต่ละขนาดมีอยู่ในพื้นที่ซึ่งได้เลือกเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการเสนอแนะเชิงนโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อหาแบบแผนการผลิตด้านการเกษตรที่เหมาะสมที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดในด้านทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่ และอย่างน้อยให้ได้ผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการขั้นต่ำของเกษตรกรผู้ผลิต
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของสินเชื่อกาไรเกษตรจากแหล่งสถาบันการเงินต่อการปรับระบบการผลิต และการกำหนดทางเลือกเกี่ยวกับแผนการผลิตด้านการเกษตรของฟาร์มขนาดต่าง ๆ ในเขตจังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของสินเชื่อกาไรเกษตรต่อการจัดสรรทรัพยากรการผลิตแต่ละชนิดไปในกิจกรรมการผลิตต่าง ๆ ของฟาร์มเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี

ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงการวางแผนการผลิตของฟาร์มตัวอย่างขนาดต่าง ๆ ได้แก่ ฟาร์มขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในเขตจังหวัดอุทัยธานี โดยพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในแผนการผลิตซึ่งได้แก่ระดับของกิจกรรมการผลิตต่าง ๆ ระดับการใช้ทรัพยากรการผลิต และระดับผลตอบแทนจากแผนการผลิต ของฟาร์มตัวอย่างเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรปริมาณอุปทานและอัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อกาไรเกษตรจากแหล่งสถาบันการเงิน โดยยึดถือข้อกำหนดที่ว่าแผนการผลิตดังกล่าวเป็นแผนการผลิตที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดแก่ฟาร์มภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดของทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่ในฟาร์มแต่ละขนาดซึ่งได้จากการสำรวจข้อมูลในท้องที่ที่ทำการศึกษา

1. การรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ได้อาศัยข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรปีการเพาะปลูก 2531/32 ของ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในเขตจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็นข้อมูลสถิติเกี่ยวกับ ขนาด ลักษณะ และองค์ประกอบของการประกอบการเกษตรอื่น ได้แก่ การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หรือการจับสัตว์น้ำ ลักษณะการถือครองและการใช้ประโยชน์จากที่ดินทางการเกษตร รายได้ รายจ่าย ทรัพย์สิน ภาวะหนี้สิน การผลิต และการกระจายผลผลิตของครัวเรือน ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนเกษตร ซึ่งประกอบการเกษตรอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีในระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2531 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2532 โดยเลือกตัวอย่างจาก 5 อำเภอ 10 ตำบล 14 หมู่บ้าน จากจำนวนอำเภอทั้งสิ้น 7 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ

2. การเลือกตัวอย่าง ขั้นตอนของการเลือกตัวอย่างมีดังต่อไปนี้

1) การนับจดครัวเรือนเกษตร ครัวเรือนเกษตรในที่นี้หมายถึงครัวเรือนที่มีสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนประกอบการเกษตร ที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในหมู่บ้านตัวอย่าง โดยไม่คำนึงว่าครัวเรือนนั้น ๆ จะมีทะเบียนบ้านอยู่ในหมู่บ้านนั้นหรือไม่ก็ตาม แต่ทั้งนี้ครัวเรือนนั้นต้องอาศัยอยู่กินในหมู่บ้านนั้นเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป กิจการเกษตรที่ครัวเรือนนั้นกระทำอยู่จะอยู่ที่ใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในหมู่บ้านนั้น ถ้าไม่สามารถทำการนับจดครัวเรือนเกษตรได้ครบทุกครัวเรือนจะต้องมีครัวเรือนเหลือไม่เกินร้อยละ 30 ของครัวเรือนที่นับจดได้ ต่อจากนั้น เป็นการให้หมายเลขกลุ่มครัวเรือนเกษตรเรียงตามลำดับ 1, 2, 3... ไปจนครบทุกครัวเรือน

2) การสุ่มครัวเรือนเกษตรตัวอย่าง เมื่อให้หมายเลขกลุ่มครัวเรือนเกษตรตามขั้นตอนที่ 1 เรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่สำรวจจะทำการสุ่มครัวเรือนเกษตรขึ้นมาในครั้งแรกหมู่บ้านละ 15 ครัวเรือนโดยใช้ตารางเลขสุ่ม (random number) โดยวิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบไม่มีการแทนที่ เพื่อทำการตอบแบบสอบถามชุด ก. ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะการถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน เป็นการสอบถามเกี่ยวกับลักษณะการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินทุกพื้นที่ครัวเรือนเกษตรถือครองอยู่ไปในการเพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ หลังจากนั้นเป็นการเลือกครัวเรือนเกษตรอีกครั้งหนึ่ง โดยเลือก 5 ครัวเรือนจากจำนวน 15 ครัวเรือนที่ทำการตอบแบบสอบถามชุด ก. มาแล้วนั้น วิธีการเลือกครัวเรือนครั้งที่ 2 นี้ จะทำการเลือกครัวเรือนลำดับที่ 1, 4, 7, 10 และ 13 มาเพื่อตอบแบบสอบถามชุด ข. ซึ่งเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับ ข้อมูลภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ได้แก่ ปริมาณผลผลิต การกระจายผลผลิต รายได้การเกษตร รายจ่ายเงินสดการเกษตร รายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร ทรัพย์สินการเกษตร ภาวะหนี้สิน ได้

แก่ การกู้ยืม การชำระคืนเงินกู้ หนี้สินค้างชำระ เป็นต้น นอกจากนี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาวะทางสังคม ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา ลักษณะการใช้แรงงานของหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกแต่ละคนในครัวเรือน รวมทั้งทัศนคติและความจำเป็นขั้นพื้นฐานทางสังคม เป็นต้น

สมมติฐานในการวิจัย

หากการอำนวยความสะดวกในการเกษตรของแหล่งสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำและเป็นแหล่งจำหน่ายปัจจัยการผลิตราคาถูกให้แก่เกษตรกร เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการปล่อยสินเชื่อชนิดนี้แล้ว การเพิ่มขึ้นในปริมาณและ/หรือการลดอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อการเกษตร น่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในแผนการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิด ตลอดจนผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของเกษตรกรอันมีลักษณะแตกต่างกันไปในฟาร์มแต่ละขนาด

วิธีวิเคราะห์

ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้นั้นจะนำมาวิเคราะห์ทั้งแบบพรรณนา (descriptive method) เพื่ออธิบายสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในเขตจังหวัดอุทัยธานี ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติอย่างง่ายเพื่อการอธิบายลักษณะการประกอบการผลิตของเกษตรกร เช่น ต้นทุนการผลิต ผลผลิต รายได้ ทรัพย์สิน หนี้สินของเกษตรกร เป็นต้น เพื่อเตรียมตารางค่าสัมประสิทธิ์การผลิตต่าง ๆ สำหรับใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative method) ต่อไป ซึ่งจะใช้วิธีโปรแกรมมิ่ง (Linear Programming) ในการกำหนดหาระบบการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสม ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรการผลิตของเกษตรกรตามแบบจำลองซึ่งจะได้กล่าวในบทที่ 3

นิยามคำ

สินเชื่อการเกษตร หมายถึง เครดิตในรูปเงินสดหรือสิ่งของที่สถาบันการเงินให้แก่เกษตรกรเพื่อนำไปลงทุนทำการผลิตหรือเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้ดีขึ้น เช่น การซื้อที่ดิน

การปรับปรุงที่ดิน การซื้อขายกำจัดแมลง สารเคมี เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์การเกษตร และเครื่องมือทางการเกษตร เป็นต้น ในการวิเคราะห์ครั้งนี้นั้น สินเชื่อเกษตรจะพิจารณาเฉพาะสินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมมาจากแหล่งสถาบันการเงินเท่านั้น

สถาบันการเงิน หมายถึง แหล่งเงินทุนที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจการเงินตามกฎหมาย เช่น ธนาคาร บริษัทเงินทุน เป็นต้น รวมทั้งสถาบันเกษตรกร ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และให้หมายรวมถึงหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ให้บริการกู้ยืมแก่เกษตรกรด้วย ในการวิจัยครั้งนี้ สถาบันการเงินจะพิจารณาเฉพาะแหล่งการเงินจากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) เท่านั้น

นอกสถาบันการเงิน หมายถึง เงินกู้ที่กู้จากบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือจากสถาบันการเงิน เช่น การกู้ยืมจากพ่อค้า ญาติ เพื่อบ้าน นายทุนท้องถิ่น เป็นต้น และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่ได้รวมพิจารณาด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จะได้ข้อมูลข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการวางนโยบาย และเสนอแนะทางเลือกในด้านการปรับระบบการผลิตให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแก่เกษตรกรในท้องที่เพื่อให้เกษตรกรได้มีความเข้าใจทางเลือกสำหรับการวางแผนการผลิตของตนได้อย่างเหมาะสมตามฐานะ และข้อจำกัดต่าง ๆ ของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำวิธีการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในด้าน การวางแผนการผลิตในเขตพื้นที่อื่น ๆ ได้อีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภัทรวินัย อุตรินทร์ (2534) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แผนฟาร์มในท้องที่บ้านสวนมอน หมู่ที่ 4 ตำบลอึ่งอ่อง อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้ลิเนียโปรแกรมมิ่ง เพื่อหาเส้นทางในการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร และ จัดปัญหาการว่างงานเพื่อหาแบบแผนการผลิตที่เกษตรกรจะได้รับรายได้สูงสุด การวิเคราะห์ได้แบ่งเวลาการผลิตออกเป็น 12 ช่วง เริ่มจากเดือนมีนาคม ไปสิ้นสุดเดือนกุมภาพันธ์ เพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมการผลิตซึ่งต้องการทรัพยากรการผลิตในแต่ละเวลาแตกต่างกันได้ตลอดปี การวิเคราะห์แผนการผลิตครั้งนี้ได้มีการกำหนดแผน

ขึ้น ได้แก่ แผนการจัดสรรทรัพยากรใหม่ แผนการนำพืชใหม่ ๆ มาปลูก และแผนการเพิ่มโอกาสในการทำกิจกรรมนอกฟาร์ม เพื่อใช้เงินโปรแกรมมิ่งคำนวณหาทางเลือกตามแผนดังกล่าวซึ่งพิจารณาจากผลตอบแทนที่จะได้รับในแต่ละแผน สารภี สังขมาลย์ (2527) ได้ทำการศึกษาเพื่อหาแผนการผลิตที่เหมาะสมที่สุดของเกษตรกรในโครงการปฏิรูปที่ดิน อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดอยุธยา ซึ่งตามแผนการปฏิรูปรัฐบาลจะจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรครอบครัวละ 20 ไร่ การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดแบบจำลองเป็น 2 แบบคือ แบบจำลองการผลิตพืชเมื่อไม่มีการจำกัดพื้นที่เพาะปลูกและแบบจำลองเมื่อกำหนดให้ใช้ที่ดิน 15 ไร่ ในการผลิตข้าว และอีก 5 ไร่ใช้ในการผลิตพืชผัก ผลการวิเคราะห์แบบจำลองที่ 1 เกษตรกรมีความเสี่ยงสูงทั้งทางด้านการผลิตและราคาผลผลิต เพราะผลที่ได้นั้นจะมีการผลิตข้าวและพริกใหญ่ทำให้มีพืชผักเพียงชนิดเดียว รายได้สุทธิ 55,296.36 บาท ส่วนแบบจำลองที่ 2 กิจกรรมที่เข้ามาในแผนได้แก่ การปลูกข้าวแดงกว่า ถั่วฝักยาว พริกใหญ่ พริกชี้ฟ้า พักทอง พักเขียว ทำให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิ 45,759.65 บาท แต่มีความเสี่ยงต่ำกว่าเพราะมีพืชผักหลายชนิดกว่า เขียวภา สุกฤตวานนท์ (2527) ได้ทำการศึกษาการวางแผนฟาร์มเพื่อพัฒนาการเกษตรในโครงการจัดพัฒนาที่ดิน ในท้องที่ตำบลลาดหลวง อำเภอท่าช้าง จังหวัดเพชรบุรี ปี 2525 ซึ่งเกษตรกรได้รับจัดสรรที่ดินครอบครัวละ 20 ไร่ โดยแบ่งพื้นที่เป็น 2 แปลง คือแปลงทำกินมีขนาด 16 ไร่ และ แปลงที่อยู่อาศัยมีเนื้อที่ 4 ไร่ การวิเคราะห์ใช้วิธีเงินโปรแกรมมิ่งเพื่อวิเคราะห์แบบจำลองซึ่งดัดแปลงมาจากสภาพการผลิตที่แท้จริงของเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยจุดประสงค์หลักของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้รับรายได้สูงสุด และ เพื่อลดพื้นที่เพาะปลูก

จากการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนั้นจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันที่เป็นองค์ประกอบของการวางแผน ได้แก่ ชนิดของกิจกรรม เช่น การเปลี่ยนชนิดของพืชที่นำมาปลูก การเพิ่มโอกาสในการทำงานนอกฟาร์ม หรือการเปลี่ยนแปลงในข้อจำกัดด้านปัจจัยการผลิตเช่น การจำกัดพื้นที่เพาะปลูก เป็นต้น ล้วนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแผนการผลิตของฟาร์มเมื่อกำหนดให้แผนการผลิตนั้นเป็นแผนที่จะให้ผลตอบแทนสูงสุด ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเช่นเรื่องการเกษตร ซึ่งนับเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญประการหนึ่งต่อการวางแผนการผลิต จึงน่าที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแผนการผลิตที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดนั้นด้วยเช่นกัน อันเป็นประเด็นที่จะทำการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป